

נחלתנו

ידיעון שבועי של מכון "נחלת צבי"

גליון תקע"ו - פר' משפטים [שובבי"ם] - תשפ"ה

מי יודע פשר דבר ע"פ הפשט מדוע שינה דוד המלך ע"ה סדר הדברים?

[ג] בספר משלי (ו, ל) נאמר: לא יבוזו לגנב כי יגנוב, למלא נפשו כי ירעב; (ואח"כ בפס' לא) ונמצא ישלם שבעתיים וגו', וכתב שם רש"י וז"ל: ורבותינו דרשו 'לא יבוזו לגנב' - זה המתגנב מאחר חבירו הולך לבית המדרש ועוסק בתורה, ונמצא ישלם שבעתיים סופו שמתמנה דיין ומורה הוראות, שאין 'שבעתיים' אלא תורה, שנאמר (תהלים יב, ז) 'מזוקק שבעתיים'.

מי יודע מקור דברי רש"י, היכן דרשו זאת רבותינו? [נתקבל מהרב ברוך הכהן כ"ץ]

הידעת!?

[א]

בספדה"ק "שארית ישראל" מהרה"ק רבי ישראל דוב בער מווילעדניק זי"ע (בשער הזמנים דרוש לר"ה, פז:), כתב וז"ל: ממש לפני הסתלקות הבעל שם טוב נבג"מ, הטו [הנמצאים את] אזנם לשמוע מה שאומר, ושמעוהו אומר 'אל תבוזו רגל גאווה' (תהלים לו, יב). עכלה"ק. וכן מובא בהיכל הברכה מהרה"ק מקאמארנא זי"ע (דברים כא, כא) עה"פ 'וכל ישראל ישמעו ויראו', ובספרו נוצר חסר (פרק ד' משנה ד'). ע"ש.

ובספדה"ק זרע קודש מהרה"ק רבי נפתלי צבי מראפשיץ זי"ע (ירושלם תשי"ד, פרי וירא טו, ד סוף ד"ה וישכם) מובא אותו מכוון אך בסגנון ולשון אחר. שכתב וז"ל: וכן שמעתי שתבעש"ט ז"ל בשעת מותו (לכאוצ"ל: פטירתו. המגי"הי רוחש בשפתיו, והטו אזנם אליו ושמעו שהתפלל שינצל מפניות. וממשיך הרה"ק מראפשיץ זי"ע וכותב: מכאן יש להבין עד היכן הדברים מגיעים, שגם צדיק כמותו בשעת הסתלקותו, [היה] ירא לנפשו מפניות ומחשבת חוץ. עכלת"ק. ודבריו כגחלי אש.

[ב]

מובא בספדה"ק "אור פני משה" מהרה"ק רבי משה הלוי מפשעווארסק זי"ע (פרי ואתחנן), וז"ל: איתא בספר תיקוני שבת שאמירת קפיטל קייט אשרי תמימי דרך, מועיל מאד לבריחת החצונים. ואפשר זה נרמז בתורה

מי יודע זמי מכיר?

[א]

בספר 'דמשק אליעזר' על הזוה"ק מרבינו הגה"ק שר בית הזוהר רבי אליעזר צבי מקאמארנא זיע"א, הביא בסוף פרשת האזינו בזה הלשון 'כמו שאמרה אשה אחת בזה הלשון באהדענקא, דיא האסט דרך אין אונץ נישט גינארט, אין אונץ האבען זיך אין דיר גם כן נישט גינארט'. עכ"ל. מה הפירוש והתרגום באהדענקא.

וכן יש מביאים סיפור בשם מרן הבעש"ט זיע"א, על ילד יהודי שנתגדל בבית הפריץ ורצה הפריץ שימיר דתו, ושאל הילד מה משמעות הדבר, אמר לו הפריץ עד עתה קראו לך 'פיוויש' ומעתה יקראו לך 'איוואן', ונאלץ הפריץ לגלות לו שהיה יהודי, ענה הילד אני נקרא 'פיוויש' ואשאר 'פיוויש', ומסר נפשו על קידוש ה'. והתבטאה על כך אשה אחת - ריבונו של עולם, אנחנו לא טעינו בך, אך גם אתה לא טעית בנו. ע"כ הסיפור המובא בכמה מקומות, היכן הוא מקור הסיפור הלזה?

[נתקבל מהרב צ. ס.]

מכון 'דמשק אליעזר' קאמארנא

[ב]

[א] בספר 'פני מבין' עה"ת מהגה"צ רבי נתנאל הכהן פריעד זצ"ל אב"ד אויוואראש (בערגסאס תרפ"ז, פר' יתרו ד"ה וישמע יתרו, עוד נ"ל, כ' בתו"ד: דהנה מבואר בספר 'עקבי צאן' בשם הקדוש בעש"ט זי"ע דאמרו במתניתין כל הלומד מחבירו אפי' אות אחד צריך לנהוג בו כבוד וכו', ע"ש מה שפי' בטוב טעם.

מי יודע פרטים על ספר זה ומחברו מי הוא?

(בפסוק (שה"ש א, ח): עקבי הצאן. אולי כצ"ל. המגי"ה).

עצם הד"ת מובא בספר 'בן פורת יוסף' מבעל התולדות זי"ע.

[ב] בספדה"ק 'עצי חיים' (סיגעט - פר' יתרו ח"ב חלק הדרוש), מקשה מדוע שינה דוד המלך ע"ה בספר תהלים (פא י - יא) מסדר התורה? בתהלים נאמר תחלה: 'לא יהיה בך א-ל-זר וגו', ואח"כ - 'אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים'. ובתו"ק נאמר תחלה: 'אנכי ה' אלקיך וגו', ואח"כ 'לא יהיה לך' וגו'. ע"ש מה שתירץ באופן נפלא מאד.

בפסוק (דברים ו, יט) 'להדף את כל אויביך מפניך'. להדף - גימ' קי"ט. א"ת - ר"ת למפרע ת'מני"א א"פ"י. האומר תדיר מזמור זה, גורם 'להדף' את כל אויביך, היינו האויבים הפנימים מפניך. וק"ל. עכלה"ק שם.

ובספה"ק "אמרי נועם" מהרה"ק רבי מאיר מדזיקוב, פרי וישלח עה"פ (בראשית לב, ד) 'וישלח יעקב מלאכים לפניו' (אות טז), מעתיק דברי אור פני משה אלו, ומוסיף וז"ל: בקפיטל זה ישנם קע"ו פסוקים. וזהו הרמז "לפניו" עולה קע"ו, שיעקב שהוא איש תם (ברא' כה, זך), והוא מ'תמימי דרך', השפיל את עשו בכח המזמור של 'אשרי תמימי דרך', שיש בו פסוקים כמנין "לפניו". וזהו 'ויאבק איש עמו' (שם לב, כה), כי 'ויאבק הוא במספר קי"ט, שהתגבר על שרו של עשו בכח מזמור זה. עכלה"ק.

!! תגובות !!

[א]

הרב אברהם אביש שור = לגליון תקע"ה (מי יודע אות א'): משל זה מופיע כבר בספרי קדמונים. רבי יצחק עראמה (ספרד, ה'ק"פ - ה'רנ"ד) בספרו 'עקידת יצחק' בפר' נח מקדיש פרק שלם לבאר את עיקרון השכר והעונש של האדם, שפעולת הטוב של האדם גורמת באופן טבעי את הטוב בעולם, וכן פעולת הרע גורמת לקלקול בעולם (ובכך מבאר את פרשת המבול). בעל ה'עקדה' קרא לפרק זה בשם 'ניגון עולם', "יבאר בו שהעולם הגדול והקטן הם כשני כלי נגון הנערכים על יחס אחד":

"... יחס אשר אמרו חכמי הנגון שימצא בין שני כלי זמר השוים והנערכים על ערך אחד ויחס אחד לגמרי, כי בהניע טור מהאחד יתעורר אל קולו הטור שכנגדו בכלי השני מפני היחס השווה אשר ביניהם.

ואולי שעל זה היחס היה כנור דוד מנגן האליו ומתעורר אל ערבות קולו ונועם שיריו, כמו שדרשו חכמינו ז"ל (ברכות ג:) על אומרו (תהל' זן, ט) 'עורה כבודי', כי כדאי היה נעים זמירות ישראל לכוון במלאכת המוזיק"א זה השיעור.

... בהיטיב הכלי הקטן סדור מערכותיו יתדותיו ומיתריו לפי הערך הראוי ומתיחס אל סוד המציאות וטבעו בכללו וחלקיו, הנה באמת בהניע אותם יתעוררו לעומתם טורי העולם הגדול ומיתריהם..."

ומובא בספר הקדוש תולדות יעקב יוסף, קאריץ תק"מ (פר' צו דף נ', ושם דף ע"ו; האזינו י"ב, ל"א).

[ב]

הרב יצחק אייכן = לגליון תקע"ה (מי יודע אות א') מקורו בספר "עקדת יצחק" לרבי יצחק עראמה זצ"ל, (שער יב), וגם ה'תולדות' הק' מביאו בספריו כמ"פ.

[ג]

הרב בן ציון גרינפלד, ברוקלין = [א] המשך מהגליון הקודם (תקע"ה, הידעת אות א'; ע"ש): עוד מצאתי כעין כל הנ"ל (שהבאתי מספר זרע קודש מהרה"ק מראפשיץ זי"ע) גם בספה"ק ישמח ישראל (ימי הגבלה אות ד', בא"ד) וז"ל: ובאמת חוק וגבול נתן הקב"ה לכל מצוה, ולזה ברא את היצה"ר למען יחזור האדם לעוה"ו, ולעכבו שלא ימות ויתבטל בטעמו ובהרגישו ערבות נעימות מתיקות ידידות המצוה האחת, ולא יהיה ביכלתו לעשות את כל תרי"ג המצוות כחפץ ד', וכמבואר כ"ז באריכות בערבי נחל (פר' אחרי. ע"ש). וכאשר ראה הקב"ה את פנימיות לבבם שבאמת הם מוכנים להתבטל - צוה אותם במצות הגבלה, היינו שהם מחוייבים להגביל את עצמם בכח, למען יוכלו לקיים את כל מצוות ד'.

ונוכל לומר שזו היתה טענת בני ישראל אח"ך (דברים ה, כא): 'אם יוספים אנחנו לשמוע עוד דברי אלקים חיים ומתנו' (לפנינו בפסוק: "... לשמוע את קול ה' אלקינו עוד, ומתנו". המגי"ה). שלכאורה יפלא, הלא היו אז מזוקקים וטהורים, ומיתה כזאת היא מיתה נשיקה,,כידוע, ומדוע בחלו בה? ולפי דברינו הנ"ל ניחא, שטענתם היתה שאם ימותו לא יוכלו לקיים את כל תרי"ג המצוות, ומי יקבל את התורה ויקיים מצוותיה זולתם וכו' (עעו"ש). עכלה"ק. ובוזה יתורץ מה שראיתי לדייק בפסוק הנ"ל, למה אמרו 'דבר אתה עמנו ונשמעה', שלפי סיום דבריהם שאמרו 'ואל ידבר עמנו ה' פן נמות', 'היל"ל דבר אתה עמנו ונחיה', 'היפך פן נמות', שהרי השמיעה אינה היפך המיתה (ודו"ק). ולהנ"ל - א"ש, וכמו שנתפרש לעיל, שאכן לא דאגו על מה שימותו, אלא על מה שלא יוכלו לשמוע דבר ה'. והבן.

[ד]

הרב חיים מאיר וסרמן = בגליון תקע"ה מדור מי יודע (אות ב סק"ב) נשאל למה תרגם אונקלוס (שמות יד, ה) 'כי ברח העם' - "אזל", וכן כמה פעמים, חוץ מהפסוק (בראשית טז, טז) 'מפני שרה גברתי אנכי בורחת' תרגם אונקלוס "ערקת". ונראה לפרש ש'בורח' נקרא היוצא ממקומו ואינו ניכר וידוע שהוא בורח, רק אח"כ נתגלה שכונת יציאתו היתה כדי לברוח, ואותו מתרגמים 'אזל' לשון הולך, אבל מי שבצאתו ניכר מיד שמטרתו לברוח, מתאימה יותר הלשון 'ינס' או 'אנוסה', וכדומה, משורש נוס, ואותה מתרגמים 'ערק'.

ונראה לפרש את הפסוקים כדלהלן: במקום שהיציאה ממקומו ניכר כונתו כדי לברוח, או שאינו ניכר כונת יציאתו כדי לברוח.

[א] בראשית (טז, ו): 'ותברח מפניה', תרגם "וערקת" (שם שם, ח); 'אנכי בורחת', תרגם "ערקא" - כי הגר היתה שפחה ומשועבדת לשרה, שהרי אמרה (שם בפסוק) 'שרה גברתי', א"כ כשיוצאה מבית אדוניה, אפילו עדיין לא היה ניכר שמטרתה לברוח, מתרגמין 'ערקא', שכונתה

היתה לברוח, ובתורה שכתוב לשון 'ותברח' 'בורחת', משום שאפשר שאינה בורחת ממש, רק משום שעינתה אותה יצאה קצת לחוץ, כדי להתאוורר קצת ממה שעינתה אותה והא ראה שהרי אמרה (כנ"ל) 'שרה גברתי', משמע שעדיין לא פרקה ממנה שעבוד אדוניה.

[ב] בראשית (כו, מג): 'וקום ברח לך' וגו', ותרגם "אזיל". רבקה שלחה את יעקב ללבן, עד אשר תשוב חמת אחיו עשו, אבל אמרה ליצחק (שם שם, מו) 'קצתי בחיי מפני בנות חת', ויצחק שלח את יעקב ללבן כדי לשאת אשה, ולכן אמרה לשון 'ברח', שלא יהא נראה כנס, רק כהולך בציווי אביו לשאת אשה, ולכן מיד אח"ך, כשראה עשו שרעות בנות כנען בעיני יצחק אביו (שם כח, ח) - הלך אל ישמעאל ויקח את מחלת (שם שם, ט).

[ג] בראשית (לא, כ) 'ויגנב יעקב וגו' כי ברח הוא, ותרגם "אזל"; (שם כא) ויברח הוא וגו', ותרגם "ואזל" - יעקב לא רצה לברוח שיהא נראה כבורח מתחלתו, שאז חשש שלבן יגנוב ממנו את נשיו, כמו שאמר לו יעקב (שם כי יראתי פן תגזול בנותיך מעמי).

[ד] בראשית (לא, כב) 'ויגד ללבן וגו' כי ברח יעקב, ותרגם "אזל" - כי רק ביום שלישי כשהגידו לו שיעקב ברח, הבין שהוא הלך על דעת שלא לחזור.

[ה] בראשית (לט, יב) 'וינס ויצא החוצה', תרגם "וערק"; (שם יג) 'וינס החוצה', תרגם "וערק"; (שם טו) 'וינס', תרגם "וערק"; (שם יח) 'וינס' תרגם "וערק" - נס החוצה בכוונה תחילה ע"מ לנוס מעברה.

[ו] שמות (ב, טו) 'ויברח משה', תרגם "וערק". אפשר לומר שברח בדרך ערמה כאילו הולך למקום ידוע ולא חזר למצרים, ולכן נכתב 'ויברח', שהרי חשש שלא יכירו שבורח ואז יתפסוהו במשמר, וכמבואר בדעת זקנים שהקב"ה עשאו אלמים, חרשים ועורים, ובכך הלך בדרך ערמה. לפיכך פי' התרגום שמטרתו היתה לברוח ולכן תרגם 'וערק'.

[ז] שמות (ד, ג) 'וינס משה מפניו', תרגם "וערק", שהיתה ניכרת בריחתו מהנחש ופחד שלא יזיקנו, כמש"כ הרמב"ן (שם).

[ח] שמות (יד, כה) 'אנוסה', תרגם "נעירוק", שמצרים אמרו שינוסו מפני ישראל מיד בלי עיכוב, אפילו שע"כ יהא נראה שהם חלשים, העיקר הוא להציל נפשם ממות.

[ט] שמות (יד, כז) 'נסים', תרגם "ערקין", משום שנסו לקראת ישראל לתפסם, כפירש"י שהיו מהוממים ומטורפין ורצין לקראת המים.

[י] ויקרא (כו, יז) 'ונסתם', תרגם "ותיערקון", ופרש"י "מפני אימה", זוהי התוכחה שינוסו מפחד.

[יא] במדבר (י, לה) 'וינסו', תרגם "וערקון", שהשונאים ינסו ויהא ניכר שבורחים מפחד בני ישראל, זוהי הברכה לכלל ישראל שיפחדו מהם.

[יב] במדבר (טז, לד) 'נסו' תרגם "ערקו", שנסו וניכר עליהם שרצים ובורחים להציל את עצמם, שהרי אמרו (שם, סיפיה דקרא) 'פן תבלענו הארץ'.

[יג] במדבר (כד, יא) 'ברח', תרגם "זיל". אפשר לפרש שבלק אמר לו שילך לארצו, ולא שישימו לב שהוא נס ממאב, שבזה יבינו חולשתם של מאב, וזה יהיה לו לבזיון גדול, ולכן אח"כ כתוב (שם, כה) 'וילך וישב למקומו, וגם בלק הלך לדרכו'.

[יד] דברים (כח, ז) 'ינוסו לפניך', תרגם "יערקון", ופירש"י "כן דרך הנבהלים לברוח להיות מתפזרים לכל צד", כדרך ניסה ממש.

[טו] דברים (שם, כה) 'תנוס', תרגם "תערוק", שזוהי התוכחה ינסו להציל את עצמם מהשונאים.

[טז] דברים (שם, ל) 'יניסו רבבה', תרגם "יערקון", שזוהי התוכחה שינוסו מהשונאים להציל את עצמם.

[ה]

הרב ישכר דוד קלנינר = [א] בגליון תקעה ('מי יודע' אות ב סק"א) שואל עמש"כ ב'בני יששכר': "נענה אחד מן החברים, הלא הוא הרב המקובל מו"ה ישראל דוב זלה"ה, שכמדומה לא בירכו ברכה על המן כל עיקר, כי הוא "לחם אבירים" (תהל' עח, כה)...". מי יודע מיהו הרב המקובל מו"ה ישראל דוב זלה"ה הנזכר כאן?

איתא בביאור 'הצבי והצדק' על 'בני יששכר', מאמר ג - ברכת שבת [עמ' כז הע' כח], שהכוונה היא לרה"צ המקובל רבי ישראל דוב גילערנטער מדרוהוביץ, מגדולי מקורבי רבנו ב' עטרת צבי. הסתופף בצל צדיקי הדור. ואח"כ היה אבד"ק סטאפטשעט ויאשניצא, בעל "ריבד הזהב" עה"ת. נזכר במכתב ב' עטרת צבי לרה"צ המקובל רבי מרדכי לעטנער מדרוהוביץ בעל מאמר מרדכי.

[ב] עוד שם בגליון תקע"ה ('מי יודע' אות א) שואל בספה"ק 'אור תורה' למרן המגיד הגדול [סי' ש] שכתב וזל"ק: 'ואמרו חכמי הַמַּחֲקֵר שְׂכָאֲשֵׁר עוֹשִׂים פְּנוּר קֶטֶן בְּמִשְׁקָלָן', שוה עם הגדול, כְּשִׁמְגָגִים בְּקֶטֶן נִשְׁמָע קוֹלוֹ בְּגִדּוֹל. עכ"ל. מישהו יודע היכן מקור הענין ולמה הכוונה?

בס' 'הניגון והריקוד בחסידות' (עמ' 144) נאמר על רבנו הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעבסק זי"ע: "...מילא תפקיד חשוב בראשונה כבעל קול יפה וכבעל רגש בנגינה, ואח"ך ובעיקר אחרי נסיעתו לא"י בשנתקל"ז, כמסייע עיקרי בהפצת הנגון היוצר והמפיץ... נגון - הרי היה כלי שרת מועיל בעל ערך ממדרגה ראשונה בהפצת החסידות... בא"י נישא שמו עד היום על ניגונים חסידיים ישנים המושרים ברובם בפי חסידי קרלין וחב"ד..."

מבנה המגריפה ככלי זמר, שימש לו למוסר השכל על התנהגות מוסרית של האדם. לעולם יאחז אדם עצמו כי הוא רק כמגריפה העשויה עור ויש בה נקבים, דרכם יוצא

מעניינא דיומא!

נתקבל מהרב מרדכי גנוט בעל לוח 'דבר בעתו'

[א] קריאת התורה בש"ק: עמא דבר שסגולה לסיים "ורפא ירפא" לזקוק לרפואה (אם אינו כהן/לוי ניתן להוסיף קרואים לפני כן, כבחול). לכאורה לענ"ד, לו ג"ם יאתה סגולה לרפואה, לסיים לו קריאת 'ששי' "והסירותי מחלה מקרבך".

[ב] מנ' אשכ' ומנ' חב"ד לסיים ללוי "המבעיר את הבערה", סוף ענין הנוזיקין (וכן אני נוהג °ואני מסיים בה במאמר ר' יצחק נפחא (ב"ק ס:): אמר הקב"ה, עלי לשלם את הבערה שהבערתי. אני הצתי (כצ"ל!) אש בציון...).

[ג] לפי הספק בתיבת "פריים", אם מוסבת רק על השלמים אם גם על העולות (חגיגה ו:), למרות האתנח יש לקרוא את הפסוק "ויעלו עולות ויזבחו וגו'" בהמשך רצוף, ללא הפסק ניכר (שע"א).

[ד] הפטרת פרשת משפטים בה מדלגים למפרע: מפטירים "הדבר אשר היה" וגו' (ירמ' לד, ח). תוכחת ה' בפי ירמיהו הנביא על כיבוש העבדים בשנית אחר שילוחם, הנושא הראשון של פר' השבוע (ר' לוח "דבר בעתו", "דברי הימים" ליום י' באב, ג'של"ה). בשנים האחרונות, הפטרנוה בשנים תשעו, תשע"ט ותשפ"ב. להבא נפטיר בה רק כעבור 10 שנים, בשנה תשצ"ה. ההפסקות חלות בין 0 שנים ל-10 שנים (כפי שארע בין השנים תשנה-תשסה).

[ה] קוראים עד סוף פרק לד ומדלגים למפרע לסו"ף לג, וקוראים את 2 פסוקיו האחרונים (כה-ו) >הכל יודעים דרשת חז"ל על הפסוק הזה (תורה ומילה), אך בודדים יודעים את פשוטו של מקרא. ע"ש מתחילת הענין, וכל הענין מפסוק יז ואילך וביחוד פס' כ-כא, והפשט מובן. הע' הרה"ג ר' יהודה הכהן אופנהיימר ז"ל < - הם-המה סיום הפטרת "אם כסף תלוה" אליבא דבעל "ויגש אליהו" (ר' בלוחי הקטן בשבת זו תשע"ד, במאמר חלוקת העו"ף בשנים החא, השג מעוברות)!!! - כדי לסיים בהבטחות ברוכות. ולכאורה, הוא גם טעם היתר הדילוג למפרע, דהא 'סליק עניינא', אלא שכל הדילוג הוא לסיים בדבר טוב (הע' הרב יוסף יו"ט הכהן כ"ץ הי"ו) [אך לכאו' לא סליק עניינא הכא. ר' בפסוקים. הרב ישראל הלוי איש-הורוויץ הי"ו, מונסי נ"י].

[ו] ב"טעמא דקרא" (ס"פ משפ'; וחסרה הפניה מחידושי ס' ירמ'י) מעיר על מנהג הדילוג למפרע וכותב שהטעם כנ"ל, לסיים בדבר טוב, ומקור המנהג באבודרהם. וממשיך שלכאורה מנהג הדילוג למפרע הוא דווקא במקום שאין נביאים כשרים [וקוראים מתוך חומשים מודפסים] שאז אין לחשוש בדילוג, כמ"ש הפוסקים והראשונים (כמובא במ"ב סי' קמ"ד סק"ו), אבל במקום שיש נביאים כשרים, אסור לדלג למפרע (ככתוב בשע"א שער ט' סי' כח), והפמ"ג (שם) לא הקל אלא בחד ענינא

קול הזמר. וכי יתגאה העור מה שיוצא ממנו קול זמר?! כך האדם המחיהו [נ"א: המחשבה] והדבור וכל המדות הכל שורים בו כבתוך כלי, ומה יתגאה? הוא בעצמו אינו כלום, ואין בו רק מדות רעות, והוא מחוייב להעלותן לש"ת. המונח 'מגריפה' מוסבר אחרת בפיו. הוא התכוון לכלי זמר 'דודלֶק' העשוי עור בצורת נאד, הוא הכלי שמצא לו מהלכים בתקופתו באירופה ונראה אף ברוסיה; בעוד שאין כל יסוד ליחס את המגריפה שבתלמוד לעור (כיום, כלי ה'דודלֶק' שמזמרים בו בסקוטלנד, ובעיקר בתזמורת צבאם. י.ד.ק. (אכן היו שפירשו שהוא ה'נבל' המקראי, המוזכר התנ"ך, הן ככלי-נגינה הן כלגין יין, כך שאינו כלי-מיתרים אלא חמת עור מנוקבה להפקת צלילים שונים בדרך נשיפה. המגי"ה)]

מוסר-השכל דומה מצא בכנור. את הפסוק (תהלים מט, ה) "אפתח בכנור חידתי" הוא מבאר, שהקב"ה, שמים ושמי שמים לא יכללוהו, מצמצם שכינתו בתוך האדם. ואמרו חכמי המחקר שכשעושים כנור קטן במשקל, שזה עם הגדול, כשמנגנים בקטן נשמע קול כגדול. השי"ת ברא את האדם בצלמו והוא ככנור קטן ומעורר בכל מעשיו את השכל [נ"א: השכינה]. לפיכך צריך לזוהר שיעשה הכל לשם שמים, כדי שלא יוציא ויעוררו לבטלה". רעיון זה על שיתוף הנגינה בשני כלים מגודל שונה, מובא גם בפי ר' יעקב יוסף מפולנאה". [השואל עשה פסיק במקום לא נכון].

שוב ראיתי באור תורה [הוצאת קה"ת - חב"ד - עמ' שנא]: "שרפים עומדים ממעל לו" (ישעי' ו, ב), פי' הם העובדים את הש"י בהתלהבות. וממה הם עומדים במדרגה הזאת? מכח שהם חושבים תמיד 'ממעל', הכל מה שנעשה - [הוא] 'ממעל לו', ר"ל, כמו שמתנהג בו - כך מתנהג למעלה, על דרך "דע [מה] למעלה ממך" (אבות פ"ב מ"א). אם נתעורר הצדיק באהבה, נתעורר כביכול הקב"ה באהבה, ואם ביראה וכו'.

וזהו "אפתח בכנור חידתי" שהקב"ה, שמים ושמי השמים לא יכללוהו, וצמצם שכינתו בתוך האדם. ואמרו חכמי המחקר שכשעושים כינור קטן במשקל, נשמע (קולו בגדול) [קול הגדול]. והש"י ברא את האדם בצלמו, והוי ככנור קטן, ומעורר בכל מעשיו את השכינה, ולפיכך צריך שיעשה הכל לשם שמים כדי שלא לעורר אותה לבטלה ח"ו.

ונראה שהגירסא הנכונה היא: 'כשמנגנים בקטן, נשמע קול כגדול'. ולא 'בגדול', ולא 'נשמע (קולו בגדול) [קול הגדול]' - (כפי שמופיע בס' 'אמרי צדיקים' עמ' 24), שגם אחרי התיקון - עדיין אינו מובן.

אשרי האומר-לומד היום את הסדר הנ"ל, לע"נ הנפ' העריירי ולזכות את הנצרך לישועה ולרחמים, והרי "זכים לאדם שלא בפניו" (הרה"ח ר' חיים אברהם שטיינער, שכון סקווער, נ"י) > ישנם מקורות, ובמיוחד בהקד' אביו לספרו, שנפ' בכד במרחשון. הרב יעקב מנחם קריינער הי"ו, ק' צאנז.

[נ] "צריך להתעורר בהתעוררות גדולה בכל שנה כשעוסקים בפרשיות הללו (תרומה-פקודי), וללמוד בכל שנה ביתר תשובה ואהבה ויראה מהשנה שעברה ביתר שאת וביתר עז ותשובה יתירה להמשיך עליו קדושת המשכן וכליו, לקבל השראת אלוקות כלשהי" ("מאור ושמש", פקודי) [ור' ב"ספר השיחות" תשמט א, 252].

[יא] הנוהגים שלא להסתפר ושלא ליטול צפרנים בר"ח (גם כשחל בע"ש) בהתאם לצוואת ריה"ח זללה"ה ושלא לעשות כן בימי חמישי בשבוע (ע"פ מטה-משה סי' תיא בשם ס' הגן), יעשו כן היום לכבוד שבת (אך לפי המקורות, כ"ש שלא יטלו/יסתפרו היום, ואדרבה עדיף מחר מאשר היום וכו'. הגה"ח ר' יצחק שלמה פיינגבוים שליט"א ב' "שמועה טובה") [וכן מנ' ויז'ניץ].

[יב] ברם, אם נעיין במקורות נמצא שאכן לט"ז (סי' רס) שהטעם הוא שדרך השערות והצפרנים להתחיל (או שאז רואים שהם מתחילים) לגדול, וכפי' שו"ת שה"ל (ו, כ"א ב) שהוא כסרך-מלאכה בשבת, מוטב להסתפר ולגזור צפרנים היום. אבל לטעם הא"ר (מו' במ"ב) שהוא משום כבוד שבת, ששוב הצפרנים מגודלות, אין הדבר שייך כ"כ בשערות (ובודאי לא בשערות נערות שרק מקצרות אותן או נשים המכסות אותן. שה"ל שם), יום חמישי (מחר) עדיף (הרב יחזקאל שרף הי"ו, אלעד) לענין תספורת מיום ד' (היום), ור' פסק"ת ח"ד, מש"כ מהגר"י סילמן שליט"א (הרה"ח ר' ישראל רייזמן הי"ו) ~ הגה"ק ב' "ויואל משה" זצ"ל ועוד, דחו את נטילת הצפרנים ליום א' הבא.

לעילוי נשמות

אאמו"ר הרה"ח רבי צבי הירש ויז'ניצר ז"ל
בהרה"ח רבי מנחם מענדיל שו"ב ז"ל
נלב"ע כ"א בשבט תשמ"ה

אמי מורתי מנב"ת מרת רייזא ויז'ניצר ע"ה
בת הרה"ח רבי אברהם אהרן שפירא הי"ד
נפטרה ליל ש"ק תרומה / שקלים א' באדר תשנ"ד
ע"ש, זכרם ולע"נ הוקם בית היוצר החסידי
מכון להפצת תורת החסידות "נחלת צבי" בבני ברק
ת נ צ ב "

(כמ"ש במ"ב שם סק"ט), וכאן הרי אין הפסוקים שייכים כלל לענין ההפטרה. לכן מסתבר שראוי לנהוג כמש"כ הרמב"ם (בסדר התפלות ס"ס אהבה) לקרוא עד סו"ף לה (פרק לה מכיל תוכחת-מוסר לישראל שלא לקחו דוגמא אישית מבני יונדב בן רכב שנטרו צוואת אביהם) [אבל הגרשיח"ק זצ"ל א"ל שאביו הג"ב קה"י זצ"ל אמר שקשה לשנות את המנהג. וצ"ע ("מנהגי ביהכ"נ חזו"א, לדרמן").

[ג] לפי הערתי המובלעת מעלה בין המקפים (אות ה'), יש לומר שהתירו כאן לדלג למפרע, לעשות זכר להפטרה הנעלמה של פר' "אם כסף תלוה" שהיתה נהוגה מימים ימימה (ודוק בלש' ב' "ארחות חיים" המצוטטת מטה, אות ח') >וע"ע ב"נטעי גבריאל" ובהגהות הרש"ש ביומא ע. (ד"ה ובלבד): "...וכן אנו נוהגים בהפט' משפטים". ור' עוד באריכות בלוח "דבר בעתו".

[ח] ב"ארחות חיים" (הלכ' קה"ת סי' סג) ישנו קטע מעניין על-אודות הפטרתנו. דבריו קשורים לנושא המאמר העליון על קריאת התורה בשבת זו (בו מובאים דבריו במלואם), ובין השאר כותב כי "לעולם כשיתחברו שני סדרים, מפטירים את הפטרה של סדר שני חוץ מסדר "ואלה המשפטים" וסדר "אם כסף תלוה", שאם יתחברו אלה הסדרים (במאמר העו"ף שהוזכר מעלה אות , הובא מנ' אלג'יר, וכנראה גם צרפת, לחלק את פרשתנו לשתיים. ראה גם בספר "החינוך"!!!) מפטירים הפטרת "ואלה המשפטים", אם לא תהיה בו ביום פר' שקלים".

[ט] כד בשבט: נפ' הגהצ"ר צבי (בהגהק"ר אליהו) גוטמאכר אב"ד פלשטיין ב' "קן מפורשת" זצ"ל (ה'תרלא). נפ' ללא זש"ק >הע' הרב ישראל מאיר טבצ'ניק שליט"א, ב"ב < ~ "כשיצטרך לישועה, ילמד מש' אחת ממס' קינים עם פי' רע"ב ותוי"ט ופי' "קן מפורשת" ויעמוד ויתפלל בלשון השגורה בפיו: "רבש"ע! חביבים ישראל לפניך, וחבה יתרה נודעת להם שנקראו בניך. בראת מיני עופות כשרים שהם יותר ממיני העופות הטמאים, ומהם רק תורים ובני-יונה כשרים לקרבן לפניך, ואנחנו דומים להם במידותינו. עשה עמי חסד כרחם אב על בנו". וכאן יפרט מבוקשו, ויענה. ואם לא, יעשה כן עד ג' ימים פ"א בכל יום" (אביו הגה"ק מוהר"א מגריידיץ זצ"ל) "ושמענו על משפחות מיוחסות בישראל שרגילים בכך ואינם רגילים ברופאים" ("סוכת שלם" לנ"ל) [והשוה להשערותנו בגל' פט, בדבר נתינת אוכל לצפרים ב"שבת שירה"].